

ארחות חיים

בגד שיש לו יותר מארבע כנפות

דמויות מופת

רבי יוסף חיים זצ"ל מבגדד

רבי יוסף חיים זצ"ל.

מכונה ה'בן איש חי'.

מקובל ומהפוסקים הבולטים של קהילות ספרד ובפרט של יהודי בבל.

חיבר למעלה ממאה חיבורים, בהם דרשות, קבלה, שאלות ותשובות בהלכה ועוד.

אחד מחיבוריו המפורסמים על שמו הוא מכונה, הוא ספר 'בן איש חי'. ספר זה הוא ספר דרשות ובעיקר פסקי הלכה המחולקים לנושאים לפי סדר פרשיות השבוע, ומקיף את עיקרי ההלכות בעיקר מחלק 'אורח חיים' שבשולחן ערוך.

לאורם נלך

הפסוק בתורה "גְּדִלִים תַּעֲשֶׂה לָךְ עַל אַרְבַּע כְּנָפוֹת כְּסוּתֶךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶה בָּהּ" (דברים כב, יב) מלמד, שבגד שיש לו ארבע כנפות אנו חייבים לתלות בו ציצית בבואנו ללבוש אותו. המילים 'ארבע כנפות' שבפסוק מלמדות, שצריך לפחות ארבע כנפות כדי שהבגד יהיה חייב בציצית, ולכן אם אנחנו לובשים בגד שיש לו יותר מארבע כנפות, גם בו אנו חייבים להטיל ציצית.

האם אתם מכירים בגד כזה, שיש לו יותר מארבע כנפות?

ישנו מעיל ארוך (הנקרא פְּרָאק) אותו לובשים בדרך כלל אנשים חשובים כרבנים ודיינים, שבחלקו האחורי הוא פתוח באופן שלפעמים יש בו ארבע כנפות ולפעמים אפילו שש. מדוע אפוא במעיל כזה לא תולים ציצית? לכן, יש שתי תשובות. האחת, שלרוב הפתח אינו פתוח ברוב אורך המעיל, ולכן הוא לא נחשב ל'כנף'. סיבה נוספת, אם תשימו לב, בחלק מהמעילים הקרנות מעוגלות ולא ישרות, וקרן מעוגלת לא נחשבת 'כנף', ולמעשה אין למעיל זה ארבע כנפות (קרנות מרובעות) ולכן הוא פטור מציצית.

סדר קשירת הציצית

פעמים רבות אנו קונים טלית או ציצית כשהחוטים כבר תלויים בה. אך פעמים אנו קונים את חוטי הציצית בנפרד מהבגד ומעדיפים לתלות אותם בציצית בעצמנו, כמו למשל בערב ציצית שבית הספר מקיים או בבית עם אבא. לשם כך עלינו ללמוד את סדר קשירת הציצית.

החוטים התלויים בכל כנף מחולקים לשניים, החלק עליון (הקרוב יותר לבגד) נקרא 'גדיל' והחלק התחתון בו החוטם נפרדים הנקרא 'ענף'.

עבור כל כנף מארבעת כנפות הטלית, ניקח ארבעה חוטים (שלושה באותו אורך ואחד ארוך יותר) ונכניס אותם לנקב שבטלית, כעת ארבעת החוטים הפכו לשמונה. נתחיל בהכנת ה'גדיל' באופן זה: נקשור שני קשרי 'סבתא' (זה על גב זה) ונכרוך את החוט הארוך סביב שבעת החוטים האחרים וניצור 'חוליה'. כך נעשה (שני קשרים וחוליה) עד שיהיו לנו ארבע חוליות, ובסופן נקשור שני קשרים נוספים. בסך הכל יהיו לנו ב'גדיל' חמישה קשרים כפולים וארבע חוליות.

כמה כריכות נכרוך בכל חוליה? אפשרות אחת לכרוך כסדר זה: שבע, שמונה, אחת עשרה ושלוש עשרה, ואפשרות אחרת כמנין שם ה' (הו"ה): עשר, חמש, שש וחמש.

אורך חוטי הציצית

בין אם קנינו ציצית מוכנה כשחוטים תלויים עליה ובין אם אנו בוחרים לתלות את החוטים בעצמנו, נשתדל להקפיד לקנות חוטים מספיק ארוכים כדי שאורך חוטי הציצית בכל כנף יהיו 12 'גודלים' (כ- 24 ס"מ) לפחות. אפשר שהחוטים יהיו ארוכים יותר, אך לפעמים חוטים ארוכים מידי יכולים להיקרע בקלות, לכן מספיק אם נקפיד על האורך המינימלי.

כדי שהציצית תהיה נאה, נשתדל לחלק את אורך החוטים באופן זה: שליש 'גדיל' (8 ס"מ) ושני שליש 'ענף' (16 ס"מ).

נוי מצוה

מהפסוק בשירת הים 'זָה אֵלֵי וְאָנֹכִי' (שמות טו, ב) אנו למדים שיש להתנאות בקיום המצוות. משמעות הדבר, שחפצי המצווה בהם אנחנו משתמשים יהיו יפים ומהודרים.

לדוגמא, כשאנו בונים סוכה כדי לקיים מצות ישיבה בסוכה, אנחנו תולים בסוכה קישוטים יפים שקנינו או הכנו בבית הספר ובבית, כדי שמצוות הסוכה תהיה יפה ומהודרת.

דוגמא נוספת היא מצות ציצית. עלינו להקפיד שהציצית שלנו תהיה נאה, נקיה ומהודרת. וכפי שלמדנו בהלכה, מלבד הבגד עצמו, גם חוטי הציצית צריכים להיות נאים ומהודרים, לכן נקפיד שחלק ה'גדיל' יהיה שליש מאורך החוטים ושני שליש 'ענף', כי חלוקה כזו מייפה את חוטי הציצית ומשרה תחושת נעימות בעין המתבונן בהם.

שאלות חזרה

חברו בין הזוגות המתאימים:

1. ענף.
 2. ספר תורה.
 3. חוליות.
 4. לשון הרע.
- א. ארבעה.
 - ב. החפץ חיים.
 - ג. שני שליש.
 - ד. נוי מצוה.

1-2-3-4 א-ב-ג-ד ז-ח-ט-י

חוטים שהתפרקו מהשזירה

למדנו שכל אחד מחוטי הציצית שזור מכמה חוטים דקים. יש חוטים ששזורים מארבעה חוטים דקים וישנם חוטים עבים יותר השזורים משמונה חוטים דקים. עם הזמן ומלבישה מרובה של הציצית החוטים מתיישנים, השזירה מתחילה להתפרק והחוטים הדקים המרכיבים את החוט העבה נפרדים אחד מהשני.

ברוב המקרים החוטים מתפרקים משזירתם בקצה החוט שב'ענף'. במקרה זה אנחנו יכולים לחתוך את החלק שהתפרק מהשזירה. אולם, אם השזירה התפרקה לכל אורך החוט ומה שנשאר שזור הוא פחות מ'כדי עניבה' (כ 4 ס"מ), החוט פסול ואסור לנו ללבוש את הציצית עד אשר נחליף את החוט הפסול בחוט כשר.

אם תבדקו את החוטים החדשים שקניתם, יתכן ותשימו לב שקצוות החוטים קשים מעט יותר מהחוט עצמו. הסיבה לכך היא, שלאחר שזירת החוטים מדביקים בדבק את קצות החוטים כדי שיחזיקו מעמד ולא יתפרקו משזירתם. אך ככל שהזמן עובר והחוטים מתיישנים, הם מתחילים להתפרק מהשזירה שלהם. כדי למנוע את פירוק החוטים משזירתם, נוכל לקשור קשר בקצה כל חוט וכך השזירה תישמר ולא תתפרק.

קשירה כזו נוכל לקשור רק ביום חול. בשבת, כיון שאסור לקשור קשרים חזקים ומהודקים בשבת, לא נקשור קשר בקצה חוט הציצית גם אם גילינו שהשזירה שלו מתחילה להתפרק, וגם לא נהדק היטב את השני הקשרים האחרונים (שבסוף ה'גדיל' ובתחילת ה'ענף') שנוטים עם הזמן להתרופף.

חוטים שנקרעו

בכל אחת מכנפות הציצית ישנם שמונה חוטים. למדנו שלפני שאנחנו לובשים את הציצית חשוב שנבדוק שחוטי הציצית כשרים, כדי שלא נלבש בגד ארבע כנפות בלי ציצית וחלילה נברך ברכה לבטלה. את הבדיקה נבצע בשני מקומות. המקום הראשון הוא הנקב שבבגד הציצית בו נכנסים ארבעת החוטים (לפני שהפכו לשמונה). אם נקרע שם אפילו חוט אחד מארבעת החוטים, הציצית פסולה, ועלינו להחליף את החוטים שנקרעו בחוטים חדשים כשרים.

המקום השני הוא שמונת החוטים שב'ענף'. אם רק חוט אחד מהשמונה נקרע, אפילו אם נקרע כולו, הציצית שלנו לא נפסלה ואנחנו יכולים להמשיך ללבוש אותה וגם לברך עליה. אבל אם נקרעו שני חוטים או יותר, יתכן והציצית שלנו כבר פסולה. במקרה זה נתייעץ עם רב בית הספר, שיבדוק האם במקרה שלנו הציצית נפסלה וינחה אותנו אם עלינו להחליף את חוטי הציצית בחוטים כשרים אחרים.

